

Are Karlsen
Senter for Forebygging, Tønsberg

Atferdsteori i barnevernet: For barnas beste

Illustrasjon: LO Media/Colourbox.com

En styrking av barnevernsarbeidernes atferdsteoretiske kompetanse vil sette dem i stand til å gjøre en enda bedre jobb.

Mange misforståelser har bidratt til at atferdsteoretisk kompetanse av mange sees på som lite relevant for barnevernet. En viktig avklaring er knyttet til begrepet atferd. Når man snakker om «atferdsungdommer» og «atferdsinstitusjoner» eller sier «den gutten har mye atferd», fremstilles det som om atferd er noe negativt. I en atferdsteoretisk sammenheng inkluderer atferd alt vi gjør, både observerbar atferd (som handlinger, tale og bevegelser) og atferd som ikke er observerbar for andre (som kroppslige reaksjoner, tanker, følelser og drømmer).

Enkelte hevder at atferdsanalyse er velegnet til å behandle vanskelig og utfordrende atferd, men at det er lite relevant for andre utfordringer. Dette stemmer selvfølgelig ikke. Atferdsanalyse handler om å forstå – og å kunne endre – menneskelig atferd. Atferdsanalyse er derfor like relevant for normale barn som for barn med autisme, og den er like relevant for voksne som for barn. Atferdsanaly-

se er like viktig for å lære folk nye ferdigheter som den er for å redusere problematferd.

En annen feilaktig påstand er at utøvere av atferdsanalyse ikke er opptatt av hva folk føler og tenker. Utøvere av atferdsanalyse forholder seg i stor grad til tanker og følelser, og ser disse som ulike, men viktige, former for atferd.

En siste feilaktig oppfatning forekommer når det blir sagt at en i atferdsanalytisk tilnærming ikke er opptatt av å etablere gode relasjoner. Skal en lykkes med atferdsanalytisk opplæring eller behandling, vil en ofte være helt avhengig av å etablere en god relasjon til mottageren av tjenesten. Atferdsanalytikere vil imidlertid ofte mene at en god relasjon mellom tjenesteyter og tjenestemottager ikke er noe mål i seg selv, men en viktig forutsetning for å nå andre mål.

Barnevernet arbeider med mange ulike oppgaver og målgrupper. Behovet for å skape endring, går imidlertid igjen. Når målet er å skape endring er atferdsteoretisk kompetanse viktig. Atferdsanalytisk kompetanse har til en viss grad vært anerkjent i barnevernet når en har snakket om barn med atferdsproblemer. Anbefalte metoder som Aggression Replacement Training (ART), Parent Management Training – Oregon (PMTO), Multisystemisk terapi (MST) og MultifunC institusjonsbehandling baserer seg alle delvis på atferdsteoretiske prinsipper.

Mia Paulsen
redaksjonssekretær i Fontene

KOMMENTAR

Like anerkjent er imidlertid ikke atferdsteoretisk kompetanse når det er snakk om arbeid med barn som har andre utfordringer enn atferdproblemer. Jeg vil trekke frem tre eksempler på at atferdsteoretisk kompetanse er relevant for mange oppgaver innen barnevernet. Det første gjelder analyse av atferd. Enten en arbeider med forebyggende tiltak, undersøkelser eller endringstiltak, er det viktig med gode analyser av atferd. Skal en vurdere foreldres omsorgsevne, må en ha kunnskap om de utløsende og opprettholdende årsakene til hendelser i familien. Skal en bidra til et godt samhandlingsmønster i en familie, er det viktig å vite hva som opprettholder de eksisterende samhandlingsmønstrene. Hvorfor gjør barn og voksne det de gjør?

«Atferdsanalyse er like viktig for å lære folk nye ferdigheter som den er for å redusere problematferd.»

Det andre området handler om tilrettelegging og endring av miljøer. Skal barn og familier utvikle seg på en positiv måte, må en etablere miljøer som bidrar til en slik utvikling, enten det dreier seg om familien, skoleklasser, vennegjenger eller et institusjonsmiljø. Hvis foreldrene har dårlig omsorgsevne, må en vurdere hva en kan gjøre i foreldrenes miljø. Er barnet stille og innesluttet, må en ha kunnskap om hvordan en etablerer et trygt og utviklende miljø rundt barnet.

Det siste området handler om å fremme og redusere ulike former for atferd hos enkeltindivider. I mange tilfeller må en redusere u hensiktsmessig forelderatferd og erstatte denne med mer konstruktiv atferd. I andre tilfeller arbeider en med å fremme ferdigheter hos barn og ungdommer. Vi må hjelpe den utagerende jenta til å redusere utageringen, parallelt med at hun styrker sine sosiale ferdigheter.

Atferdsteoretisk kompetanse er selvfølgelig ikke det eneste barnevernet trenger. Ansatte må ha kjennskap til moderne utviklingspsykologi, normalutvikling og god forelderatferd. De må være gode til å samhandle med både voksne og barn, kunne reflektere over etiske problemstillinger, kjenne lovverket, og så videre. Atferdsteoretisk kompetanse vil imidlertid være et viktig supplement, til det beste for mange barn og familier. ■

Ung refser

■ Danmark har fått en ny samfunnsrefser. Han er 19 år, heter Yahya Hassan og er vokst opp i et barnefiendtlig miljø i Århus på Jylland.

Den unge mannen har blitt banket av faren, er sviktet og overlatt til seg selv. Av foreldrene. Nå er det han som banker dem, verbalt. De er hyklere som med Koranen i den ene hånda og porno i den andre svindler til seg velferdsytelser og ikke en gang tar ansvar for sine barn, til tross for at de har all verdens med tid. Så sier Yahya Hassan.

Han er nydansk, og hans foreldre kom fra en palestinsk flyktningeleir. Han har klart det ufattelige spranget fra voldelig fengselsfugl til en av de yngste lyrikkdebutantene i Danmark. Han kan slå oss i svime med ord. Det ser ut til å ha blitt hans redning.

– Foreldrene må ikke slippe unna med trygdesvindelen og svik av barna, roper Yahya Hassan. De må stilles til ansvar. Dansk barnevern har akseptert altfor mye mishandling begrunnet i «kulturforståelse», mener han. Det må ta slutt!

Hassan er forundret over at så få av hans jevnaldringer tar opp sine foreldres svik, men i stedet bidrar til å dekke over. De handler slik barn ofte gjør, med lojalitet til sitt biologiske opphav, enten de er gode eller dårlige foreldre. Foreldrene lever dessuten underklasseliv i et samfunn hvor mange forakter dem. Det ser også de unge.

Hva med oss andre, vi som representerer naboer og myndigheter? Hva er vårt ansvar? Vi har berøringsangst på dårlig foreldreskap hos foreldre med utenlandsk opphav, sier Hassan. Det har gode forklaringer. Vi forstår jo at foreldregenerasjonen har hatt krevende liv. Og hvis det er mulig å lappe sammen igjen samholdet og kjærligheten i en familie, ønsker vi det skal skje. Vi vil gjerne tro at når folk får hjelp og støtte, kan de endre seg.

De voksnes stemmer har til en viss grad blitt hørt. Nå kommer annen generasjon. De er verdt å lytte årvåkent til, mens vi funderer over livskraften i ordene til Yahya Hassan – og resignasjonen til hans foreldre. ■

mia.paulsen@lomediamedia.no